

Bericht aan de Vrienden van het museum Werf 't Kromhout

zomer 2011

Bezoek-, secretariaats- en redactieadres: Hoogte Kadijk 147, 1018 BJ Amsterdam.

Telefoon 020 - 6276777. Bankrelatie: ING Postbank: 3625700.

Website: www.machinekamer.nl

Van de voorzitter

Als je wat ouder wordt lijkt de tijd steeds sneller te gaan. Zeker als je gezegend bent met een goede gezondheid en je elke dinsdag mag vermaken in ons Kromhoutmuseum. Inmiddels mag ik daar al meer dan 17 jaar als vrijwilliger werkzaam zijn en hoop dat zeker nog een tijdje vol te kunnen houden. Deze gedachten kwamen bij me op toen onze redacteur mij weer moest herinneren aan mijn bijdrage aan ons blad. We waren al weer drie maanden verder en gaan al bijna op vakantie. Diegenen die bij onze jaarvergadering aanwezig waren weten dat deze verhoudingsgewijs goed bezocht is. Op het laatste moment werden er nog stoelen bijgeplaatst. De gebruikelijke agenda werd afgehandeld, de jaarstukken werden behandeld en na toelichting door de penningmeester en het voorlezen van de verklaring van de kascontrolecommissie goedgekeurd. Hetzelfde gold voor het begrotingsvoor-

stel en het bestuursvoorstel om de penningmeester voor een volgende termijn te herbenoemen.

Ook werd medegedeeld dat in het vervolg alle betalingen, dus ook die van de declaraties van de vrijwilligers, giraal gedaan zullen worden. Naar aanleiding van deze laatste mededeling rees de vraag of er dan nog een nieuwe kascontrolecommissie benoemd moest worden. Het bestuur zegde toe Statuten en Huishoudelijk reglement hierop na te slaan en voor de volgende ALV uitsluitsel te geven.

Een op het laatste moment ingelast agendapunt betrof het benoemen van **Han Mannaert** tot **erelid** van de Vereniging als blijk van waardering voor zijn vele verdiensten en jarenlange inspanningen om de collectie te vervolmaken, de expositie aantrekkelijk in te richten en het fungeren als vraagbaak voor iedereen die iets van >

techniek of historie van een Kromhout-motor wil weten.

Voor Han kwam deze benoeming als een volledige verrassing en enigszins beduusd nam hij de bij de benoeming behorende, door Jan Messelaar gekalligrafeerde, oorkonde in ontvangst.

Dat dit erelidmaatschap niet iets is wat als aardigheidje verleend wordt blijkt wel uit het feit dat er in de ca. 40 jaar dat onze Vereniging bestaat slechts drie ereleden zijn benoemd.

Han krijgt tijdens de jaarvergadering op 2 april jongstleden de ingelijste oorkonde van het erelidmaatschap van de Vereniging van Vrienden door de voorzitter overhandigd.

Voor wat de toekomst van de werf betreft en dus ook van ons museum moet ik zeggen dat, in tegenstelling tot het in de aanhef opgemerkte over het schijnbaar sneller verstrijken van de tijd naarmate je ouder wordt, er tot op dit moment nog niets concreets te melden valt.

Wel is het zo dat de nieuwe uitbater van de werf zichzelf elders in dit blad voorstelt en het Bestuur hoopt dat deze windstille periode nu gauw voorbij al zijn en wij ons kunnen richten op de toekomst van 't Kromhout.

Na rondvraag en sluiting van de vergadering was er, zoals gebruikelijk, gelegenheid om onder het genot van een broodje en een drankje de nieuwe aanwinsten te bewonderen en gezellig na te praten.

Als laatste wil ik u een fijne vakantie toewensen en hoop ik u in het najaar weer te ontmoeten.

Gerard van Gelswijk

De Albatros, een bijzondere vogel

Het Waddenzeegebied is ontstaan na de laatste ijstijd en vele duizenden jaren oud.

Een binnenzee, bakermat van marien leven, rust- en pleisterplaats voor vele vogels.

Eilanden vormen de begrenzing. Daartussen de verbindingen met de Noordzee.

Boeiend zoals de mens zich al eeuwen in dit gebied handhaaft, verbonden met de zee maar daarmee ook in gevecht.

De bevolking is van oudsher, bijna als vanzelfsprekend, zeer betrokken bij de zee en zeescheepvaart. De eilandbewoners/zeelieden hadden kennis van geulen en stromingen die als gevolg van getijdewisselingen voortdurend aan veranderingen onderhevig waren.

Zeeschepen komend van en op weg naar het vaste land, varende door één van de zeegaten, moesten worden beloodst, een taak die vanaf het eind van de negentiende eeuw door loodsen van de rijksdienst van het loodswezen werd uitgevoerd.

Het Marsdiep tussen Texel en de kop van Noord-Holland was een belangrijk zeegat. Maar ook dat tussen Terschelling en Vlieland, de Vliestroom, het Boomkensdiep, uitmondend in het Noordgat en Stortemelk aan de Noordzezijde van de eilanden.

Terschelling en Vlieland zijn altijd nauw betrokken geweest bij de loodsdiensten. De zeeloodsen kwamen doorgaans Van Terschelling, de binnenloodsen van Vlieland.

Het kwam erop neer dat de zeeloods een schip tot aan de Vlieree bracht en de binnenloods het naar een haven gelegen aan de Wadden- of (tot 1934) Zuiderzee.

In het begin waren het zeilende loodsschepen zoals een schoener of kotter. Later botters. Daarvan zijn er eind 19de en begin 20ste eeuw zes bij verschillende werven gebouwd.

De laatste in 1923 bij de werf Hubertina in Haarlem. Een in staal gebouwd schip en als eerste van de zes voorzien van een Kromhout-middeldrukmotor van het type 2-M-2 met een vermogen van 52 pk, motornummer 2319. Het werd onder de naam 'TERSCHELLING en het VLIE N° 6' in dienst genomen.

In 1926 kreeg het schip Delfzijl als 'standplaats' Het schip voer vanaf die tijd als 'afhaler'.

Afhalen betekende loodsen naar buitengaats verblijvende loodsschepen brengen en mee terug-

De botter in oorspronkelijke staat

nemen en bovendien bevoorrading verzorgen. Na dat enige jaren te hebben gedaan werden deze 'pendeldiensten' overgenomen door zeegaande motorschepen. De motorbotter werd in de reservedienst gebracht om daarna zelden nog in actie te komen.

Alle loodsvaartuigen kregen op zeker moment een naam in plaats van een nummer. De botter als 'afhaler' kreeg de naam 'Albatros'. Genoemd naar de grote zeevogel met vleugels die een spanwijdte van 3 meter of meer hebben. Vogels die vrijwel hun hele leven boven zee doorbrengen. Zij kunnen op efficiënte wijze zwevend zeer grote afstanden afleggen daarbij gebruik makend van luchtstromen.

De imposante zeevogel Albatros

De vogels kunnen hun vleugels perfect stil houden dank zij een bijzondere constructie in het schoudergewricht dat ze met een speciale pees 'op slot' zetten zodat de spieren, waarmee normaal gesproken de vleugels in horizontale

positie worden gehouden, op deze manier tot rust komen. Zij die op zee hebben gevaren kunnen zich ongetwijfeld deze grote vogel, die op majestueuze wijze, al zwevend, het schip dag en nacht 'begeleidde', herinneren.

In 1960 werd de loodsbotter Albatros van de sterkte afgevoerd en kwam in particulier bezit. Tijdens Sail Amsterdam 1980 werd het nog gesignaleerd. Daarna verdween het voor lange tijd uit beeld.

Tijdens Sail Amsterdam 1980

Jaren later werd het schip door toedoen van belangstellenden in Spanje teruggevonden. In desolate toestand weliswaar, maar toch. Het was van alle luister ontdaan, hier en daar gekanibaliseerd, als het ware mishandeld. Desalniettemin werd al het mogelijke in het werk gesteld om het schip weer naar Nederland te krijgen.

Met grote inspanning, toepassing van enkele 'trucs', 'kunst en vliegwerk', is het bij de Werf 't Kromhout gearriveerd en in handen gekomen van de heren van Amerongen en van Empelen.

Zo werd het in Spanje aangetroffen >

Het schip is op de Werf 't Kromhout gestript en vervolgens gerestaureerd met, voor zover als mogelijk was, toepassing van de oorspronkelijke materialen.

Herstel en cosmetische ingrepen hebben het op de werf tot een herboren schip gemaakt.

Zo is het nu te zien aan de Kromhoutwerf

Er is een Mitsubishi-motor ingebouwd. Het interieur is eigentijds. Comfortabel, maar wel met inachtnaam van het karakter van het schip.

En, het is te koop !

Lieuwe van der Woude

Bron: artikel van Hans Beukema, maritiem schrijver, in Terschelling Magazine, eerste editie van 2000.

Van vervlogen tijden

Bij het 100-jarig bestaan van de Kromhout Motoren Fabriek in 1967 werd namens het personeel de directie een cadeau aangeboden.

Het cadeau, in de vorm van een gestileerde krukas, -ontworpen door de kunstenaar Jan Bons-,

werd in eigen beheer in de plaatwerkerij vervaardigd.

Dit monument kreeg een plaats op het fabrieksterrein aan 't IJ, waar het enige jaren heeft gestaan.

De laatste dag van het monument aan 't IJ, vergezeld door schrijver dezes

Na wat omzwervingen is het monument gered van de schroot en heeft 'n plek gekregen op het terrein van het museum Werf 't Kromhout.

Een plaats op het terrein naast een ander monument

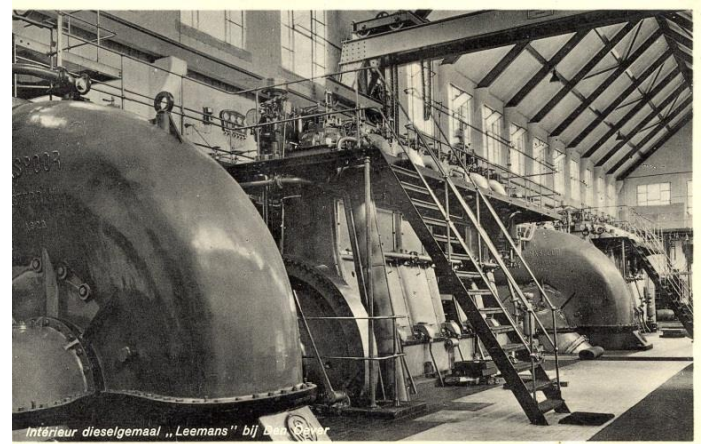
Hier overhandigt Jan Veuger -voorzitter van het feestcomité- symbolisch het personeelscadeau aan de heer Ir. T.J.M. van der Pas, directeur van de Kromhout Motoren Fabriek

Rust Roest

Onder de titel 'KROMHOUT VERLOST VAN KILO'S ROEST' verscheen op dinsdag 10 mei een halve pagina vullend artikel in de Alkmaarse- en Schager Courant, beiden onderdeel van de Noord Hollandse Dagbladen.

Het was het verhaal van de Kromhout-motor, gekoppeld aan een elektriciteitsgenerator, die, opgesteld in het in 1930 in bedrijf genomen gemaal Leemans, nabij Den Oever, tot in de jaren negentig de noodstroomvoorziening verzorgde.

Een noodstroomvoorziening nodig om de elektrisch aangedreven compressoren voor de grote dieselmotoren van Werkspoor, waarmee de pompen werden aangedreven, in ieder geval in werking te houden in geval er een stroomstoring zou optreden. Deze compressoren leverden de nodige inblaaslucht met een druk van ca. 55 atmosfeer of bar voor deze motoren. Inblaaslucht waarmee de brandstof op het juiste moment onder druk in iedere cilinder werd gebracht en verneveld. Als gevolg van de hoge temperatuur kwam dan de brandstof tot ontbranding, de druk nam aanzienlijk toe en de zuiger werd naar beneden gedreven. De arbeidslag in het viertakt-proces kwam tot stand.

De twee grote Werkspoormotoren met pompen

De in 1929 gebouwde Kromhout- middeldrukmotor van het type 2-ER-II met motornummer 4403 en een vermogen van 60 pk, $\pm$ 44 KW, is begin jaren negentig van de vorige eeuw uit bedrijf genomen, wel op z'n plaats blijven staan, maar in verval geraakt.

Het gemaal Leemans is toen geëlektrificeerd. De Werkspoor-motoren zijn verwijderd, gesloopt en vervangen door 4 elektromotoren. ➤

De fraaie modellen van Kromhoutproducten

De schaalmodellen hebben vele jaren in huize van der Pas te pronk gestaan en zijn in februari 2011 afgestaan aan het museum Werf 't Kromhout.

Jan Messelaar

*Zicht op de top, cilinderkoppen, van de
Werkspoormotoren*

Entree van het monumentale gebouw

De heren Herman Mulder en Klaasjan Peek, werknemers van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, hebben zich in hun vrije tijd over de Kromhout-motor ontfermd, hem van roest en onnodige verflagen ontdaan, de machine uit elkaar gehaald, gereviseerd en 'draaiklaar' gemaakt.

Foto John Oud/Pierre Mettes

De heren Peek en Mulder, tevreden met het resultaat

Op 10 mei jongstleden was het nationale gemalendag. Aanleiding om het gemaal Leemans open te stellen, de Kromhout tot leven te brengen en rondom het gebouw een aantal werkende oude motoren, onder andere van het fabricaat Kromhout, Deutz en Albin, te plaatsen.

Onze Jaap Goedhart bezocht die dag het gemaal en vertelde dat het starten van de 2-cilinder gloeikop, de Kromhout 2-ER-II, spectaculair was. Eén van voorwarmbranders vertoonde nukken. De motor sloeg eerst af en produceerde zwarte rookwolken. Dat verhoogde overigens wel de sfeer. Daarna liep de motor gesmeerd.

"Wat is die motor mooi gerestaureerd. Prachtig in de grijze verf, mooier dan dat 'Kromhout-bruin'. En het koper gepoetst volgens 'handboek machinist'. Achter het gemaal wat klein spul in vergelijking met wat we net gezien hadden en alles lekker in het zonnetje.

Moeten ze meer doen daar in die prachtige entourage", zo liet Jaap weten.

Er was geen gebrek aan belangstelling

De Kromhout 2-ER-II, nu in goede staat

Met dank aan Han Mannaert (gegevens motor), Jaap Goedhart (verslagje en 2 foto's), de heren Mulder en Peek (hun inspanningen), de heer N.G.M. de Jong te Medemblik (foto's Werkspoor-motoren) en de heer Oud te Winkel die de foto uit de krant om niet beschikbaar stelde.

Opvolging Werf 't Kromhout

Na een periode van onzekerheid over wie de werf van Dick van Amerongen zou overnemen is de kogel nu door de kerk.

Ik stel me graag even aan u voor.

Mijn naam is Raymond Grollé, 50 jaar jong en ongehuwd. Afgelopen jaar ben ik nautisch coördinator geweest bij SAIL Amsterdam en daardoor in aanraking gekomen met het prachtige varende erfgoed dat Nederland rijk is.

Na een kort en prettig contact met Dick en Pam van Amerongen en Stadsherstel was ik snel overtuigd van de mogelijkheden van 't Kromhout en, ook geboeid door de historie, heb ik de werf overgenomen.

Van huis uit ben ik werktuigbouwkundig ingenieur maar overwegend leidinggevend werkzaam geweest in de motorfietsenbranche. Ook een wereld waar passie hand in hand gaat met zakelijke doelstellingen.

Als zoon van een marineofficier en ingenieur in de scheepsbouw ben ik al op vroege leeftijd met schepen in aanraking gekomen. Ik heb diverse boten gehad waaronder een Trintella IIA.

Als hobby sleutel ik graag aan motorfietsen, klassieke auto's en binnenkort scheepsmotoren. Het Kromhout is voor mij een jongensdroom die uitkomt. Maar dromen hebben weinig zin als er geen sprake is van een gedegen exploitatie.

Voor de Werf breekt een nieuw tijdperk aan waarbij de activiteiten zoveel mogelijk worden voortgezet en uitgebreid. Reparatie en onderhoud van traditionele schepen zal het belangrijkste blijven. Maar daarnaast streef ik ernaar om van de werf een nautisch trefpunt voor traditionele schepen te maken. Alle werkzaamheden kunnen op de Werf door een team van specialisten gedaan worden.

Het Kromhoutcomplex is een nautisch juweeltje en ik kijk ernaar uit om daarvan met vernieuwde energie en samenwerking een verdergaand succes te maken.

Vooralsnog is de focus gericht op de Werf en de vernieuwingen die, met inachtneming van het oorspronkelijke, moeten gaan plaatsvinden.

Ik zal dagelijks op de Werf aanwezig zijn en ga er ook wonen.

Tot ziens en nautische groet!

Raymond Grollé

Wat aan werk is verricht

De werking van de 6LS Kromhout-motor is beproefd en na het verhelpen van enkele onvolkomenheden is de motor in de machinehal bij de Oostgevel opgesteld, aangesloten op het centrale uitlaatgasleidingssysteem en vervolgens demonstratieklaar gemaakt.

Van de 2-cilinder 'Blauwe Deutz'-motor is het oude startpersluchtvat 'omgebouwd' tot koelwaterreservoir en op het koelsysteem van de motor aangesloten. Ter vervanging van het luchtvat is een ander uit het reservebestand >

genomen en met het nodige leidingwerk, appen-
dages en dergelijke op motor en centraal start-
persluchtleidingsysteem aangesloten. Er is ver-
der aandacht besteed aan de werking van de
brandstofpomp van cilinder 2 waarvan de plunjer
niet naar behoren functioneerde doordat de
borging van de aandrijfstang niet goed werkte.

Ten behoeve van de tentoonstelling die
verband houdt met het project 'Arnhemse
Scheepsbouw Maatschappij 1889-1978' is de bij
deze werf als eerste in ons land gebouwde
diagonaal triple-expansie-stoommachine, die ge-
woonlijk in ons museum tentoongesteld is, tijde-
lijk aan Arnhem afgestaan. Daarvoor is door onze
vrijwilligers het nodige aan voorbereidingen voor
het transport verricht.

De bijzondere machine in ons museum

*Door vaardige handen begeleid voor de reis naar het
logeeradres*

Voor de verschillende objecten zoals mo-
toren, stoommachines, werktuigen en dergelijke
zijn nieuwe tekstborden gemaakt. Ingelijst en
voorzien van foto's.

Schenken en verkrijgingen

Een bronzen verchroomde logostrip met
daarop vermeld 'KROMHOUT'.
mevrouw Basjes te Purmerend.

Een Kromhout-dasspeldje.
De heer en mevrouw Sloof te Tuitjenhorn.

Een wandgereedschapkast van hout en een
onderdelencatalogus 'Kromhout snellopende die-
selmotoren type LS, no 101-2'.

De heer M.P. Tuinema te Heemskerk.

Nieuwe leden

Als nieuwe leden van onze vereniging
begroeten wij J. Hazekamp, R.G.C. Jonker en
L. Ruben.

Een bijzonder boek

Door de Walburg Pers is een boek onder
de titel 'HET OOSTERDOK, verhalen van een
Amsterdamse haven' uitgegeven. Hierin wordt de
geschiedenis van het Oosterdok en het gebied
daaromheen door verschillende scribenten onder-
houdend beschreven. Het is verluchtigd met vele
foto's. Een aanrader. Het boek kost € 19,95 en is
te bestellen bij Walburg Pers te Zutphen.

Zie www.Walburgpers.nl

Toen van de Nieuwe Vaart naar Oosterdok gezien

Aan dit bericht werkten mee; G.Th. van Gelswijck,
J. Messelaar, J. Goedhart en L. van der Woude.
Productie is verzorgd door Printshop Heerhugowaard.